

Vol 40
Nru 206
Ottubru - Dicembru 2019

LART

Imqaddsa

RIVISTA BIBLIKA

L-ART IMQADDSA

Rivista Biblika
li toħroġ kull tliet xhur
mill-Kummissarjat tal-Art
Imqaddsa tal-Provinċja
Frangiskana Maltija

EDITUR:

P. Twanny Chircop OFM
Kummissarju
tal-Art Imqaddsa

BORD EDITORJAL:

P. Marcello Ghirlando OFM
P. Noel Muscat OFM
Mr. Louis Casha

DISTRIBUZZJONI:

Fra. Lorrie Zerafa OFM

ABBONAMENT:

€10 fis-sena
€15 jew aktar Sostenitur

Kummissarjat
tal-Art Imqaddsa
8, Triq Santa Luċija,
Valletta, VLT 1213
Malta.
Tel: 2124 2254

DISINN U STAMPAR:

Best Print Co. Ltd

Il-Materjal kollu li jidher
f'din ir-Rivista
huwa Copyright ©
tal-Kummissarjat tal-Art
Imqaddsa u l-Edizzjoni
TAU, 2019

comalt@ofm.org.mt
www.ofm.org.mt

Qoxra Quddiem:
*Kapitelli Krucjati fil-bieb
tal-Bażilika tal-Qabar ta'
Kristu*

Werrej

6

14

22

27

6 San Frangisk fl-Art Imqaddsa (iv) (1219 - 2019)

14 Il-Pentatewku l-Ewwel Hames Kotba tal-Bibbja

22 Mosè Profeta Ppruvat u Mgarrab (4)

27 L-Ittra Appostolika "Aperuit Illis"

35 L-Aspett Politiku fir-Rakkonti tat-Twelid ta' Gesù

44 Vaska tal-Magħmudija Bizantina fil-Bażilika ta' Betlehem

35

IR-RWOL

TAL-KUMMISSARJI

TAL-ART

IMQADDSA

Bejn il-21 u l-25 ta' Ottubru l-Kummissarji tal-Art Imqaddsa tal-grupp ta' lingwa Taljana (Italja, Malta, Slovenja, Kroazja, Polonja) iltqajna f'Milan għall-kungress annwali li fih aħna niddiskutu temi ta' interess reciproku u nirriflettu fuq ir-rwol tal-Kummissarju tal-Art Imqaddsa fir-reġjun speċifiku li fih ikun qed jaqdi lill-Kustodja. Għal dawn il-laqgħat kien hemm preżenti l-Kustodju tal-Art Imqaddsa, P. Francesco Patton OFM.

Din is-sena t-tema tal-kungress tal-Kummissarji kien iċċentrat fuq it-8 ċentinarju tal-laqgħa ta' San Frangisk mas-Sultan al-Malik al-Kamil, li ġrat f'Settembru 1219 f'Damietta, l-Eġittu. It-titlu li ġie magħżul għal dawn il-ġranet ta' laqgħat kien "Frangisku li jkisser il-hitana." Il-parteciċipanti rriflettew fuq din is-sejha partikulari ta' San Frangisk li jibni pontijiet ta' hbiberija u djalogu anke ma' dawk li mhumiex Insara, fosthom il-Musulmani li kienu l-għedewwa tal-Kruċjati. Fuq din it-tema saru ċelebrazzjonijiet kbar matul is-sena kollha, li laħqu l-qofol tagħhom fil-Konvenju li sar fil-Kunvent ta' San Salvatur f'Ġerusalemm mit-30 ta' Settembru sal-4 ta' Ottubru fl-okkażjoni tal-festa ta' San Frangisk, u li għalih kien preżenti l-Kardinal Leonardo Sandri, Prefett tal-Kongregazzjoni għall-Knejjes Orjentali.

...editorjal
Ir-Rwol
tal-Kummissarji
tal-Art Imqaddsa

Fost il-kelliema li hađu sehem fil-Kungress tal-Kummissarji kien hemm il-Kustodju tal-Art Imqaddsa l-Isqof awżiljarju ta' Milan Monsinjur Paolo Martinelli il-Ministru Provincjal tal-Frangiskani tal-Provincja ta' Sant'Antnin tal-Italja ta' fuq P. Enzo Maggioni OFM ir-responsabbli djoċesan għall-pastorali tat-turiżmu Dun Massimo Pavanello u xi uffiċjali responsabbli mill-Uffiċċju Nazzjonali tat-Turiżmu Israeljan.

Il-Kummissarji li hađu sehem jinkludu mhux biss dawk ta' lingwa Taljana, imma wkoll oħrajn li jaħdmu f'pajjiżi viċin l-Italja u li għandhom rabta kulturali magħha, fosthom ahna f'Malta, u l-Kummissarji tas-Slovenja, Kroazja u Polonja.

Waqt il-Kungress ahna l-Kummissarji ġejna wkoll introdotti fix-xogħol siewi li tagħmel il-Kustodja tal-Art Imqaddsa f'Milan, b'kollaborazzjoni mal-Kummissarjat tal-Art Imqaddsa tal-Italja ta'

fuq. Żorna ċ-ċentru tal-Kustodja fejn hemm il-Fondazione Terra Santa u l-Edizioni Terra Santa, il-“publishing house” tal-Kustodja, li f'dawn l-aħħar snin ippublikat diversi volumi fuq il-Bibbja u l-Art Imqaddsa, kemm dawk ta' natura popolari kif ukoll oħrajn ta' natura aktar xjentifika, li jinkludu anke l-pubblikazzjonijiet tal-*iStudium Biblicum Franciscanum* ta' Ġerusalemm. Iltqajna wkoll ma' dawk li jaħdmu fl-Associazione ATS pro Terra Sancta, li hi NGO Taljana li għandha l-iskop li tohloq inizzjattivi ta' “fund raising” b'riżq proġetti ta' natura soċjali, edukattiva u karitattiva fil-Kustodja tal-Art Imqaddsa, b'mod partikulari f'żoni tal-Kustodja milqutin minn gwerra, bħalma hi s-Sirja.

Kif jiġri f'kull Kungress tal-Kummissarji, jiġu organizzati wkoll xi harġiet kulturali għall-Kummissarji preżenti. Din id-darba, bl-inizzjattiva ta' P. Francesco Ielpo OFM,

Kummissarju tal-Italja ta' fuq, saru żjajjar kulturali fid-Duomo ta' Milan u fiċ-Ċertosa ta' Pavia.

Kellna wkoll xi avvenimenti pubblici, organizzati mill-grupp ta' Amici di Terra Santa. B'mod partikulari assistejna għall-prezentazzjoni ta' żewġ publikazzjonijiet godda, il-ktieb *Teologia dell'ospitalità* (24 ta' Ottubru) u l-ktieb *Francesco e il Sultano nell'arte* (25 ta' Ottubru). Dawn il-pubblikazzjonijiet saru b'mod speċjali fl-okkażjoni taċ-ċentinarju mill-miġja ta' San Frangisk fl-Art Imqaddsa u tal-laqqha tiegħu mas-Sultan tal-Egittu.

Barra mil-laqqhat u ċelebrazzjonijiet oħrajn li normalment isiru f'dawn l-okkażjonijiet ta' Kungressi, l-iskop hu wkoll dak li l-Kummissarji jiltaqgħu bejniethom b'mod informali u ta' hbiberija fraterna biex jitkellmu flimkien dwar ix-xogħol tagħhom,

jaqsmu esperjenzi, u jintrođu ideat godda. Fuq kollox ahna nirriflettu flimkien fuq ir-rwol tal-Kummissarju tal-Art Imqaddsa.

Fl-Ordni Frangiskan il-figura tal-Kummissarju tal-Art Imqaddsa għandha tifsira partikulari. Għal diversi sekli, almenu mis-seklu 17, l-Ordni ried li, f'kull Provinciċja possibilmment ikun hemm patri li jimpenja ruħu biex janima l-hidma favur il-missjoni tal-Art Imqaddsa, li l-Ordni Frangiskan iqisha bhala l-missjoni ewlenija tiegħu. Dan il-patri jissejjaħ "Kummissarju" tal-Art Imqaddsa, kelma li forsi tista' tinstema' stramba, għax is-soltu norbtuha ma' xi "Kummissarju" tal-Pulizija! Il-kelma ġejja mill-verb latin *committere*, li tfisser "tafda responsabilita'", "tibgħat f'impenn jew missjoni". Mela l-Kummissarju tal-Art Imqaddsa hu l-patri li l-Ordni Frangiskan jafdah b'impenn u responsabilita' u jibagħtu biex ikellem,

jgħallem u janima lill-insara dwar l-importanza tal-missjoni tal-Art Imqaddsa, bhala missjoni li l-Knisja fdatha f'idejn il-"Kustodja" (il-harsien) tal-Patrijiet Frangiskani.

Biex jagħmel din il-hidma l-Kummissarju juza mezzi ta' informazzjoni (internet, pubblikazzjonijiet, rivisti), iżur il-parroċċi, jorganizza l-gabra annwali ta' fondi b'riżq l-opri tal-Art Imqaddsa, jorganizza pellegrinaġġi biex ixerred l-imħabba lejn l-Art Imqaddsa. Insomma, il-Kummissarju hu l-holqa bejn il-Kustodja tal-Art Imqaddsa u d-diversi Provinciċi tal-Ordni mxerrdin mad-dinja kollha.

Il-Kustodja tal-Art Imqaddsa għandha ufficċju apposta li jieħu hsieb jikkordina l-hidma tal-Kummissarji. Saru wkoll xi Kungressi Internazzjonali tal-Kummissarji, li ġew mid-dinja kollha f'Ġerusalemm, biex ikunu midhla tal-Kustodja tal-Art Imqaddsa fl-istess postijiet

li fihom hi taħdem u twestaq il-missjoni tagħha. Dan għaliex, għalkemm diversi Kummissarji jigu spiss l-Art Imqaddsa ma' gruppi ta' pellegrini, imma xi whud li jigu minn pajjiżi u kontinenti li huma bogħod, ma jkunux daqshekk midhla ta' din il-missjoni, li għandha partikularitajiet tagħha. Il-fatt li l-Kummissarji jiltaqgħu flimkien u jaqsmu l-eporjenzi tagħhom jgħin biex jissahħu r-rabtiet tagħhom flimkien u biex isiru aktar esperti fil-hidma tagħhom.

Illum il-ġurnata, bl-influss kbir ta' pellegrini fl-Art Imqaddsa, li jithalltu ma' eluf ta' viżitaturi u turisti li mhux dejjem jifhmu s-sagrality tal-Postijiet Qaddisa, hu importanti li l-Kummissarji jibqgħu magħqudin filli jipprezentaw l-aħjar u l-aqwa stil ta' pellegrinaġġ għal dawk li sinċerament jixtiequ jigu l-Art Imqaddsa bi skop ta' talb u ta' għarfien ta' din il-gawhra tal-missjonijiet tal-Knisja.

Il-Bord Editorjali jawgura Milied Qaddis u s-Sena t-Tajba lill-qarrejja kollha